

TERRA CIMBRA LA MOSTRA "ESPRESSIONI DIPINTE" DELL'ARTISTA RIVANO LIBERIO FURLINI SINO AL SETTE AGOSTO

LENTAR LAÜT UN NATÜR IN DI PINAKOTÈK

Liberio Furlini torna a Luserna, alla Piancoteca Rheo Martin Pedrazza, con una mostra dal titolo "Espressioni Dipinte" che illustra già il tema delle opere: la natura, gli animali domestici e selvatici, i mestieri di un tempo. La mostra è composta da ventitré opere che riassumono non solo i temi cari alla vita dell'artista ma anche la sperimentazione di tecniche diverse: dall'affresco alla tempera all'uovo, dai pigmenti naturali alla sabbia e polvere di marmo, su supporti di tela, legno e granito. La mostra, allestita dal Centro Documentazione Luserna, resterà aperta tutti i giorni dal 29 giugno al 7 agosto 2013. Non può mancare una visita all'affresco sulle facciate dello stesso Centro Documentazione dove Liberio Furlini ha rappresentato il territorio e la gente di Luserna con il monito: "ovunque tu vada ricorda chi sei".

"Bobräll bodo geast, gedenkh ber du pist". "Z soinz di börtar geschrifet atfi mair von Dokumentazionszentrum Lusérn, inn tortmitt plaoz laüt bodaz kontärn bia ma hatt gelebet un gearbatet atz Lusérn disedjar. Dar murales, asó khöftma häut zo tage, iz khennt gevèrbet von kunstlar Liberio Furlini no auz pa summar vo vert. Dar

månn, gebortet a Riva von Garda 'z djar vürtzehk hatt gelirnt alumma zo vèrba: «I hän studjart zo khemma maistro ma in da sèll schual hànne gehatt an profésor, dar Luigi Senesi, boda-mar hatt gelirnt un gemacht gevalln di kunst, soi stördja un allz daz sèll bodada nà geat» khüttar balmen vorst bia 'z izzen khennt disa pasiòng. Imen interesärtan daz earst von alln di natur, bia di stadiongen bëksln un bia 'z lem von laüt iz gepuntet dar zait: di hennau au a ponéro, dar báka boda aumacht a drist vo höbe, dar khesrar boda macht in khes, di baibar ka miss, di billn vichar vodar nacht, dar snea

La Pinacoteca apre con una significativa mostra dell'artista Liberio Furlini, autore tra l'altro dell'affresco che arricchisce la facciata del Centro Documentazione.

boda audekht allz un di roasan boda plüenan ka längez. A pilt boden ste-at ka hèrtz iz daz sèll boda zoaget in moléta pitt soin karétt: 'z iz sot vatar boda no vo djung hatt gemocht laz-zan alumma 'z baibe un di khindar zo giana ummar pa teldar zo macha disa arbat. A par kuadre anvetze zo-ang 'z kriage, ma nètt daz sèll schäu-la kriage bobar soin gebont z' sega; dar Furlini hatt gebölli zoang ke in di sèlln trauregen tang di liabe iz no gest lente: soldän boda schraim in baibar dahuam odar boda paint alumma az-ta khem dar takh, di mämme pinn khindar boda paint azta allz sai verte. Amza geat in di Pinakotèk durch attn Pill sekma eppaz ándarst o: soi tèknika. Dar kunstlar vèrbet nètt lai afi tele ma affon khonn un afti malt o. Dar nützt nètt lai varm ma dar ver-bet pitt öala, sánt un öl. Azma böllt seng ändre schümme murales az-pe dar sèll von Dokumentazionszen-trum iz genumma gian ummar pa Pro-vintz bodarar soin ettlane: in Giudi-carietal, a Lavis, in Nonestal, a Roc-one un a Balbido, gekhennt pròprio az-pe "z lánt gevèrbet". Di auzlegum bart stian offe alle tage finn atz siba-ne vo agosto balda an ándadar kunstlar bart nemmen soin platz: dar tschell vo Lusérn Giorgio Piccinini.

Andrea Zotti

LINGUA TROPPO AMORE PORTA ALLA SCOMPARSA DELLE PICCOLE LINGUE

KARTZA VIL ZUNGEN VORLORT

Viertza djar, schentziètt hámz stud-järt in da gántz bëlt vennante eppaz bosa nia hebatnen empitet zo ven-na. Di zungen stèrm. Ditzia iz nicht nägez. 'Z iz o nèt a fenòmeno vo ünzar zait odar eppaz partikoläre-gez von ünzarn pérng. Nò, di zungen soin sparirt in alle di zain un bobräll atti bëlt. Bazda iz naüge un partikoläre in ünzar zait, iz bia bahémme un in bettanar dimensióng 'z sparir-nda di zungen ummenùm in gántz glöbo. Sa vor zbuantzech djar, di UNESCO izzeze lamentärt, ke fra hundart djar, ümmana atz zhoa zungen, bódada no soin, bart soin àuzz-gestörbet.

In ta vo hauit, a drai bianege groaze zungen – az be daz tschinësege, inglésege odar spaniölege – dominärn da gántz bëlt; un vil dar khlummar-nen zungen soin in perikolo zo khemma gevèzzt von grözärn. Di VolkswagenStiftung, ümmana dar grözazarstn fondaziónen in Taüt-

schlänt, boda gitt gëlt vor di kultür un di schientza (an "ONLUS" beratz in Beleschlänt), hatt darkhénnt ditzia un izzeze detzidart, zo tiananada eppaz. Vor daz sèll, 'z djar 1999, di-sa fondazióng hatt genümp in di hent draizkeh mildjü (!) Euro, z'-schikha ummar in da gántz bëlt a khutta schentziètt, zoa azza dokumentärn be mearar be pezzar von khlumannen zungen, boda soin nà zo sparira. Un asó, vo drinn in di mol-karstn beldar fin aus in di trükhanstrn deserte, vo nidar in di tiavarstrn tel-dar fin auvar atti höacharstrn pérng, dise schentziètt hám augelest khlum-mane zungen, nemmante au 'z geréda vo ploaz laüt pittar telekârme-ra un mächante au börtarpüachar, schualpüachar uav, zoa azza no eppaz stea hintar vo disan zungen, bal-dar lest redar o bart soin gestörbet. Est soinda vorgånn viartza djar, sidar azza di VolkswagenStiftung hatt ágehefta disa bichtge arbat, mearar

baz hundart khlummane zungen soin khenni studjärt un dokumentärt un di draizkeh mildjü Euro von djar '99 soin khennt gezért. Baz hättmada anléstn gevüntet? Vil mearar baz lai informatiöngan über börtar un grammätk alumma, un ditzia géatazan à üsändre o. Umbrómm, von alln in khlumannen fölkl, boma sait gánt zo venna, un gerédet pitt ettlane tausankhtar laüt vo ploaz zün-gmündarhæit, di schentziètt hám dar-vért vil über di motive, ombromm di zungen stèrm auz nà un nà. Un bal-ma schäugez dise motive, darkhénntma hoatar, ke 'z soin quase bobräll di geläichegen. Bazda macht stèrm di khlumannen zungen ummenùm in gántz glöbo iz der liebe von altn vor soine khindar! Schauget betta trad-jèdia: Gebante in grozan zungen an grözärn vèrt baz soinar müatar-zung un böllante daz pézzarste vor di djungen, di altn némmen au ki-sàbettane fading, zoa nètt zo lazza

höärn in djungen soi khlumma muat-zung. Un asó stirbetze auz bahémme. Anvète okoratz nèt, azta di altn lugärn soi zung, zoa azta di khindar mang lirnen d'änder. Di khindar soin guat zo lirna gerecht méararne zungen, da vallnen zuar vo alümma, ena sförtszo un pittnan groazan gebinn vor soi gántzez lem. Genümpa läzz-anen dà sèll opportunità. Da ka üs hattmaz no vorstånt pa zain ditza. Sperärbar, azma hërtä mearar lirn zo vorstianaz auz in di bëlt o; un pet-bar, azta ünzarne djungen nia vor-gezzan!

Armin Cont.

lest pròprio imen odar... odar hámne hërtä gelest lai di sèlln schraibar, bele gekhennt be-le nètt, boda hám übersetzt atz belöesch alle dise schümman libadarn? Übarsetzan iz nètt eppaz dëstarz, un vil khön ke ma söllatz njánka tian, ombromm ma gëtt ummar valse sachandar, ania-glaz möchat lesan lai di libadarn boz iz guat zo lesa in di zung bosa soin khennet geschrifet... Per fortuna vil än-dre pensarnz nètt asó, senó armar i, boda in moi libar-schrof hettat lai di libadarn Federico Moccia, Susanna Tamaro un Mauro Corona. 'Z iz boll bar ke 'z salvartnme fur-se an alta Divina Commedia alla augeskrizet, Mene-

ghello, Primo Levi un Rigoni Stern. Sa, un azze söllat le-san lai di libadarn geschrifet in moi muatarzung, da uan-teze zung bode hám geredet sin azze pinn gánt ka schual, baz magate lesan...? Furse epparummaz khödatmar zo lesa auz in alt ketekismo von 1602, odar di stördjela von Bacher von 1905, a drai sainz földjele "Lusérn" von djar sintzehk, eppaz afte lesta "Dar foldjo", un azze rispun-drat ke i hám sa gelest allz un ke vil von sèll boda da iz vo disan lesta djar hámne geschrifet o, baz stianatmar? Vor ditza hámne pensart zo übersetza "Storia di Tönle" azpe biar un hoazanz "Tönle Bintarn", sichar 'z iz neme-

ar dar libar vo Rigoni Stern boda hatt gebunnt in Campiel-lo, ma eppaz ándarst boda drinnhatt in sèll libar, 'z lem, 'z hërtz von sèll libar. I boaz nètt bidar bart soin schümma azpe dar sèll geschribet atz belesch von groaz schraibar vo Slege, ma azpe de hám khöft hevanté a z'schraiba, njánka "Delitto e Castigo" bode hám gelest i, iz nètt dar sèll geschribet vo Dostoyevsky. Baz bölltardia tian ma mu-chtze kontentärn... Però ditza khlumma libarle geschribet un gekheart z'schraiba simm vert, in moi alta zung, iz nètt a djüsta übersetzung, 'z iz machan ren pitt soin börtar Tönle Bintarn un alle soi-ne laüt.

(ang)

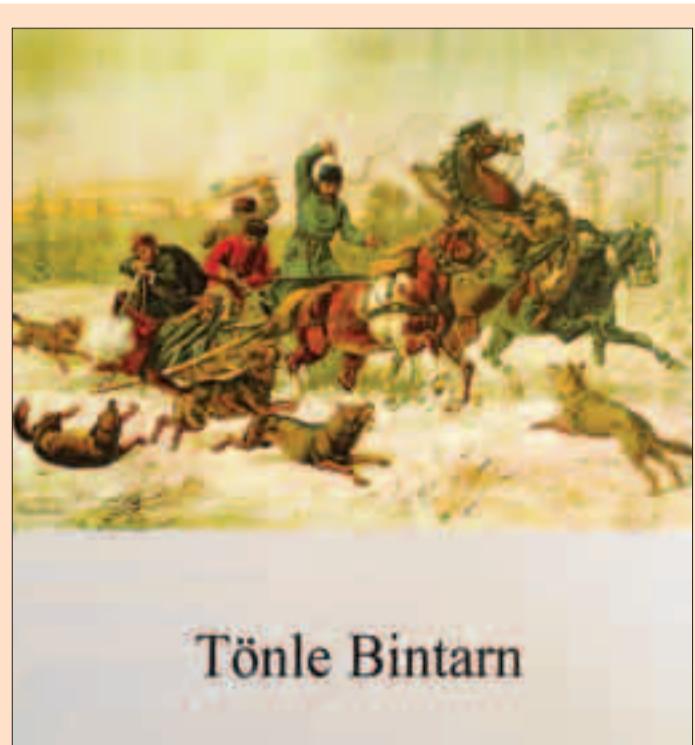
ALLE IN DI ZIMBARKOLÒNIA

Ritorna come ogni anno la colonia cimbra

Non ci sono difficoltà economiche che tengano, la Colonia Cimbra non si tocca, è un marchio e un vanto dell'Istituto Cimbro di Luserna e anche quest'anno dopo più di venti edizioni non verrà in nessun modo penalizzata. Si parte Lunedì 29 luglio e si prosegue per quattro settimane esclusi sabato, domenica e festivi. Possono essere iscritti bambini di età scolare, dai sei ai tre-dici anni. L'obiettivo, naturalmente, oltre a quello di rendere interessante l'estate dei nostri ragazzi facendo loro conoscere le peculiarità storiche e naturali della nostra terra, è quello di farli familiarizzare con la lingua cimbra, che rimane lo scopo principale dell'Istituto. Per questo motivo gli assistenti saranno cercati tra i madrelinguia, meglio se in possesso del patentino.

'Z iz daz eltarste sachan boda khint au-gelekk in lánt vo Lusérn, da Zimbarkolònìa. 'Z soinz sovl djar, ke alle di vert boma mucht khön biavl, muchtma gian názosücha, un an lesten saitma nia si-char belz 'z iz gest daz earst djar boma hatt ágegheft. Ma a von an sachan boll saitma sichar, di earstn khindar boda hám gespilt, gesunk, geloft, gemacht dar-tzürnen di "assistenti", hait, vürn di soi-nen khindar zo pasara a viar lustege bo-chan in di Zimbarkolònìa vo Lusérn, siánka azta 'z lem hattze getrakk vort von lánt bosa hám durchgemacht soine djungen djar. Asó, makma tian pitt min-dar vo vil sachandar ma nètt vodar Zimbarkolònìa boda kheat haur o vor di khindar von sèks sin afte draizkeh djar, khindar vodar schual khöbar vo vorstianaz pezzar. Berda bill mage sa in-nschraim di gabür vorsante à in módu-lo in Kulturinstitut. Ma bart muchan zahn azpi vert draizkeh euro innzoscrabba-se un vünf euro vor aniglian past, vor daz earst khinn, viare vor daz zboate un di ándarn. Haur dar earst tage vallt inn atz 29 von ludjo, an menta, un dar lest bart soin dar vraitza 23 von agosto. Dei alóra baz paitetar? Da Zimbarkolònìa paitetaz!

CULTURA IL CAPOLAVORO "STORIA DI TÖNLE" DI MARIO RIGONI STERN IN LINGUA CIMBRA

A KHLUMMADAR GROAZAR LIBAR

Mearare vert pinnemar ge-vorst z'sega bide nia hám ge-lest di groazan schraibar boda-asó gevalln... Hámne no gelest di börtar boda hám geschrifet in russo, Dostoyev-sky odar Tolstoy? Un di stördje vo dolar Kolyma vo Salamov un di poesie boda ren vo snea vo Pasternak bartnsa pròprio soin gest geschrifet azpedase les i? Un alle di schraibar boda hám geschrifet atz taütsch, Joseph Roth, Franz Kafka, Elias Canetti, un Thomas Mann, bode hám ge-trakk in moín esâme vo ma-turità, bele börtar bartnsa hám genutzt? Vor bintsche zait balde bidar hám genump in di hent Wo warst du Adam? Vo Heinrich Böll, hámne ge-

lest pròprio imen odar... odar hámne hërtä gelest lai di sèlln schraibar, bele gekhennt be-le nètt, boda hám übersetzt atz belöesch alle dise schümman libadarn? Übarsetzan iz nètt eppaz dëstarz, un vil khön ke ma söllatz njánka tian, ombromm ma gëtt ummar valse sachandar, ania-glaz möchat lesan lai di libadarn boz iz guat zo lesa in di zung bosa soin khennet geschrifet... Per fortuna vil än-dre pensarnz nètt asó, senó armar i, boda in moi libar-schrof hettat lai di libadarn Federico Moccia, Susanna Tamaro un Mauro Corona. 'Z iz boll bar ke 'z salvartnme fur-se an alta Divina Commedia alla augeskrizet, Mene-

ghello, Primo Levi un Rigoni Stern. Sa, un azze söllat le-san lai di libadarn geschrifet in moi muatarzung, da uan-teze zung bode hám geredet sin azze pinn gánt ka schual, baz magate lesan...? Furse epparummaz khödatmar zo lesa auz in alt ketekismo von 1602, odar di stördjela von Bacher von 1905, a drai sainz földjele "Lusérn" von djar sintzehk, eppaz afte lesta "Dar foldjo", un azze rispun-drat ke i hám sa gelest allz un ke vil von sèll boda da iz vo disan lesta djar hámne geschrifet o, baz stianatmar? Vor ditza hámne pensart zo übersetza "Storia di Tönle" azpe biar un hoazanz "Tönle Bintarn", sichar 'z iz neme-

ar dar libar vo Rigoni Stern boda hatt gebunnt in Campiel-lo, ma eppaz ándarst boda drinnhatt in sèll libar, 'z lem, 'z hërtz von sèll libar. I boaz nètt bidar bart soin schümma azpe dar sèll geschribet atz belesch von groaz schraibar vo Slege, ma azpe de hám khöft hevanté a z'schraiba, njánka "Delitto e Castigo" bode hám gelest i, iz nètt dar sèll geschribet vo Dostoyevsky. Baz bölltardia tian ma mu-chtze kontentärn... Però ditza khlumma libarle geschribet un gekheart z'schraiba simm vert, in moi alta zung, iz nètt a djüsta übersetzung, 'z iz machan ren pitt soin börtar Tönle Bintarn un alle soi-ne laüt.

(ang)

ESPRESSIONI DIPINTE
Mostra del pittore Liberio Furlini